

УДК 331.108.37

В. М. Андриєнко,
к. і. н., доцент, докторант, ПВНЗ "Університет економіки і права" КРОК", м. Київ

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

V. Andrienko,
Ph.D., associate professor, doctoral PVNZ "University of Economics and Law" Krok ", Kyiv

THE CONCEPT OF FORMING A SYSTEM OF WORK'S SAFETY MANAGEMENT ON CONSTRUCTION ENTERPRISES

Розроблено концепцію формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах. Встановлено мету, завдання, функції, принципи, стратегії та напрями управління безпекою праці на будівельних підприємствах. Запропоновано авторське визначення поняття "система управління безпекою праці на будівельних підприємствах". Досліджено дуалістичний підхід до вибору принципів формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах.

The concept of forming a system of safety management in construction enterprises. Established goals, objectives, functions, principles, strategies and areas of safety management in construction enterprises. The author definition of "system safety management in construction enterprises". Investigated dualistic approach to the choice of principles forming system safety management in construction enterprises.

Ключові слова: будівельне підприємство, економічна безпека, система, безпека праці, управління безпекою праці.

Key words: construction enterprise, economic security, system, work's safety, work's safety management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проведені дослідження в галузі охорони праці свідчать про те, що втрата працездатності і зниження продуктивності праці робітників пов'язані з умовами праці. При цьому відсутність єдиних підходів до вирішення проблеми управління безпекою праці в межах окремих галузей та держави в цілому призводить до відсутності чіткої координації дій окремих розробників, до часткового дублювання напрацювань та не завжди раціонального витрачання обмежених фінансових коштів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у розвиток методів управління системою охороною праці та розроблення заходів зі зниження виробничого травматизму внесли вчені: Водяник А.О., Гогіташвілі Г.Г., Голінько В.І., Запорожець О.І., Зеркалов Д.В., Кашуба О.І., Кружилко О.Є., Крикунов Г.М., Кучеба П.К., Лапшин О.Є., Левченко О.Г. та інші.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Проте напрацювання щодо розробки та застосування концептуального підходу до формування саме системи управління безпекою праці наразі відсутні. Дослідженнями залишаються лише окремі складові системи управління безпекою праці такі, як охорона праці, гігієна робочого місця тощо, що й підтверджує актуальність обраної теми.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є розробка концептуального підходу до формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Використання системного підходу до проведення наукових досліджень дозволило запропонувати концепцію формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах, яка включає наступні складові:

- 1) формулювання поняття "система управління безпекою праці на будівельних підприємствах";
- 2) встановлення мети та завдань формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах;
- 3) визначення функцій, які буде виконувати система управління безпекою праці на будівельних підприємствах;
- 4) визначення принципів, на яких буде ґрунтуватись система управління безпекою праці на будівельних підприємствах;
- 5) розробка стратегій формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах.

Враховуючи результати проведених досліджень, під поняттям "система управління безпекою праці на будівельних підприємствах" пропонуємо розуміти сукупність технологічних, організаційних та економічних заходів щодо мінімізації впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, що провокуються особливостями процесу діяльності будівельного підприємства.

Метою формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах є своєчасне виявлення й запобігання впливу як зовнішніх, так і внутрішніх загроз у процесі діяльності будівельного підприємства.

Досягнення поставленої мети здійснюється на основі вирішення комплексу завдань, до найбільш значимих з яких належать:

- виявлення реальних і прогнозування потенційних загроз економічній безпеці будівельного підприємства в процесі його діяльності в цілому та в трудовій діяльності його працівників;

- розробка способів запобігання, мінімізації або ліквідації наслідків впливу загроз безпеці праці та економічній безпеці будівельного підприємства;

- підготовка технологічних, організаційних та економічних заходів, необхідних для забезпечення безпеки праці та економічної безпеки будівельного підприємства в цілому;

- проведення лікувально-профілактичного та санітарно-побутового обслуговування працівників;

- здійснення професійного добору працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки з урахуванням стану їхнього здоров'я та психофізіологічних показників;

- організація та проведення навчання та пропаганди з питань безпеки праці;

- організація взаємодії із державними регуляторами задля запобігання й припинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах;

- створення власної служби економічної безпеки будівельного підприємства, на яку будуть покладені функції щодо моніторингу стану системи управління безпекою праці.

Система управління безпекою праці на будівельних підприємствах покликана виконувати такі функції:

- організацію і координацію робіт щодо функціонування системи управління безпекою праці на будівельному підприємстві;

- облік, аналіз та оцінка загроз, небезпек та ризиків стану системи управління безпекою праці на будівельному підприємстві;

- планування показників щодо стану системи управління безпекою праці на будівельному підприємстві;

- контроль планових показників та аудит всієї системи управління безпекою праці на будівельному підприємстві;

- коригування, запобігання та можливість адаптації до обставин, які змінюються;

- ліквідація наслідків впливу внутрішніх та зовнішніх загроз на стан системи управління безпекою праці будівельного підприємства в цілому та на окремі її елементи;

- заохочення працівників за активну участь та ініціативу щодо здійснення заходів з підвищення рівня безпеки та поліпшення умов праці.

Систему управління безпекою праці на будівельних підприємствах доцільно розглядати спираючись на принципи. Використання системного підходу до формування зазначеної системи та специфіка забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах, дозволила основні принципи, на яких буде ґрунтуватися функціонування запропонованої системи, розглядати з двох точок зору:

- загальнодержавні принципи забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах;

- безпекознавчі принципи забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах.

До загальнодержавних принципів забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах відносяться принципи, які встановлені Конституцією України, а також законодавчими і нормативними актами:

- пріоритет життя і здоров'я працівників, повна відповідальності власника за створення безпечних і нешкідливих умов праці;

- підвищення рівня безпеки праці шляхом забезпеченням суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;

- комплексне розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямків економічної і соціальної політики, досягнень у галузі науки і техніки та охорони навколишнього середовища;

- соціальний захист працівників, повне відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків та професійних захворювань;

- встановлення єдиних нормативів з безпеки праці для всіх підприємств, незалежно від форм власності і видів їх діяльності;

- використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залученні добровільних внесків та інших надходжень на цілі, отримання яких не суперечить законодавству;

- інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;

- забезпечення координації діяльності державних органів, установ, організацій та об'єднань громадян, що вирішують різні проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між власниками та працівниками, між усіма соціальними групами при прийнятті рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;

- адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;

- міжнародне співробітництво в галузі охорони праці, використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці.

До безпекознавчих принципів забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах пропонуємо віднести наступні:

- 1) інтегрованості — щоб уникнути затримок виробництва, питання техніки безпеки повинні бути інтегровані в процес виробничого планування;

- 2) стабільності — кінцева мета полягає у забезпеченні максимальної стабільності випуску продукції, результатом якої є не тільки надійність роботи устаткування й однорідна якість продукції, але і здоров'я зайнятих робітників, раціональне використання робочої сили і високий рівень виробничої безпеки;

- 3) пріоритет заходів попередження — система управління безпекою праці будується таким чином, щоб вона могла на ранніх стадіях виявляти різні загрози, вживати відповідні заходи щодо запобігання їх негативного впливу й завдання шкоди працівникам та будівельному підприємству в цілому;

- 4) безперервність — система управління безпекою праці повинна бути побудована таким чином, щоб вона діяла постійно;

- 5) законність — робота щодо забезпечення безпеки праці повинна здійснюватися на основі чинного законодавства й не суперечити йому;

6) плановість — даний принцип вносить організованість у функціонування системи управління безпекою праці, та дозволяє кожному учаснику процесу діяти логічно й послідовно, чітко виконуючи покладені на нього обов'язки й вирішувати поставлені перед ним завдання;

7) ощадливість — система управління безпекою праці повинна бути організована таким чином, щоб витрати на її забезпечення були економічно доцільними, а їх величина повинна бути оптимальною й не перевищувати рівня, при якому губиться економічний зміст їхнього застосування;

8) взаємодія — для забезпечення безпеки праці будівельного підприємства необхідно, щоб всі суб'єкти — учасники даного процесу — взаємодіяли один з одним і чітко знали свої посадові обов'язки. Принцип взаємодії припускає також установлення тісних ділових контактів і узгодження дій із зовнішніми організаціями (органами державного регулювання, правоохоронними органами, місцевими або районними службами безпеки праці тощо), здатними надати необхідну допомогу в забезпеченні безпеки праці та економічної безпеки будівельного підприємства в цілому;

9) гласності — основні заходи щодо забезпечення безпеки праці повинні бути відомі всім співробітникам будівельного підприємства й повинні виконуватися, що дозволить вчасно виявити й запобігти потенційним і реальним загрозам;

10) компетентність — управління безпекою праці на будівельному підприємстві є не другорядним, а життєво важливим завданням, саме тому питаннями забезпечення економічної безпеки в цілому та безпеки праці зокрема повинні займатися не дилетанти, а професіонали, що володіють питанням, вміють вчасно оцінити ситуацію й прийняти правильне рішення.

Із зазначеними принципами системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах тісно пов'язане питання розробки стратегії формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах. Пропонуємо наступні основні типи стратегій формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах:

1. Стратегія, пов'язана з необхідністю раптово реагувати на загрози безпеці праці персоналу будівельного підприємства, які реально виникли при здійсненні ним будівельної або пов'язаної з нею діяльності. В даному випадку діє принцип "загроза-відбиття", при цьому створені для вирішення цього завдання підрозділи, служби, розроблені заходи та виділені кошти можуть послабити або запобігти негативному впливу загроз.

2. Стратегія, орієнтована на прогнозування, завчасне виявлення внутрішніх та зовнішніх загроз, цілеспрямоване дослідження стану системи управління безпекою праці на будівельному підприємстві. Виділені для вирішення цього завдання фахівці, сформовані підрозділи й служби дозволяють усвідомлено й цілеспрямовано проводити роботу з формування сприятливих умов будівельної діяльності.

3. Стратегія, спрямована на відшкодування (відновлення, компенсацію) отриманого персоналом фізичного, морального або матеріального збитку при здійсненні ним будівельної або пов'язаної з нею діяльності, а також відшкодування збитків, отриманих підприємством в результаті певних подій. Дана стратегія може вважатися прийнятною лише тоді, коли збиток завдано або, коли немає можливості реалізувати стратегію першого й другого типів.

Усі напрями щодо управління безпекою праці на будівельних підприємствах доцільно поділити на чотири групи:

1) створення безпечних умов праці ще на стадії проектування виробничих об'єктів, розробки нових технологій, ефективних засобів будівництва, засобів колективного та індивідуального захисту працюючих;

2) гарантування безпеки працюючих у період самого процесу будівельної діяльності з розробленням відповідних нормативних вимог та інструкцій;

3) регламентація порядку видачі засобів індивідуального захисту і лікувально-профілактичного харчування, виділення і використання коштів на безпеку праці, проведення за кошти власника попереднього (при прийнятті на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, що передбачене Законом "Про охорону праці";

4) загальний і спеціальний нагляд та контроль за безпекою праці, а також відповідальність за його порушення.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, автором була запропонована концепція формування системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах, основними елементами якої стали: мета, завдання, функції, принципи, стратегії та напрями управління безпекою праці на зазначених підприємствах. Подальші дослідження автора будуть спрямовані на вивчення складу та структури системи управління безпекою праці на будівельних підприємствах.

Література:

1. Про охорону праці: Закон України / Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1992. — № 49. — ст.668.

2. Кружилко О.Є. Удосконалення комплексної оцінки стану охорони праці на підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. тех. наук: спец. 05.26.01 "Охорона праці" / Кружилко Олег Євгенович; Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України. — К., 2001. — 22 с.

3. Зеркалов Д.В. Безпека праці [Електронний ресурс]: монографія / Д.В. Зеркалов. — Електрон, дані. — К.: Основа, 2012. — 1 електрон, оп.диск (CD-ROM); 12 см. — Систем вимоги: Pentium; 512 MbRAM; Windows 98/2000/XP; AcrobatReader 7.0. — Назва з тит. екрана.

4. Андрієнко В.М. Обґрунтування необхідності формування системи безпеки праці як елементу системи економічної безпеки підприємств України [Електронний ресурс] / В.М. Андрієнко // Ефективна економіка. — К., 2012. — № 9. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine " On Labour Protection", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), vol. 49, pp. 668.

2. Kruzhylo, O.Ye. (2001), "Improving integrated assessment of safety in enterprises", Ph.D. Thesis, Technical Sciences, Natsional'nyj aviatsijnyj universytet Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

3. Zerkalov, D. V. (2012), Bezpeka pratsi [Work safety], Osнова, Kyiv, Ukraine.

4. Andriienko, V.M. (2012), "Justification of necessity of formation system of labor safety as an element of economic security companies Ukraine", Efektyvna ekonomika, [online], vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 11 Oct 2014).

Стаття надійшла до редакції 04.10.2014 р.